

FACTSHEET

Geneesmiddelenverstrekkingen bij diabetes en psychische aandoeningen in West-Brabant

Inleiding

Psychische stoornissen en diabetes behoren allebei tot de top 10 ziekten met de hoogste ziektelast voor de burgers (RIVM, Nationaal Kompas, 2013). Psychische stoornissen staan zelfs op nummer 1 in de top 10 van ziekten met de hoogste ziektelast. In deze factsheet belichten we deze twee ziektebeelden in de gemeenten in West-Brabant aan de hand van data over geneesmiddelenverstrekkingen.

Achtergrond statistiek geneesmiddelenverstrekkingen

De statistiek over geneesmiddelenverstrekkingen wordt bijgehouden door het CBS (CBS, 2013-2015; CBS, 2014). De data hebben betrekking op het aantal en percentage personen dat op enig moment in het verslagjaar ingeschreven staat in de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA) en aan wie gedurende het verslagjaar geneesmiddelen zijn verstrekt die vergoed worden uit de verplichte basisverzekering voor geneeskundige zorg. Geneesmiddelen die aan opgenomen personen in ziekenhuizen (ziekenhuiszorg) en verpleeghuizen (destijds AWBZ) zijn verstrekt, zijn niet inbegrepen. Verstrekte geneesmiddelen aan personen in verzorgingshuizen zijn wel inbegrepen. De data over geneesmiddelenverstrekkingen die we in deze factsheet gebruiken, zijn afkomstig uit 2014. In deze factsheet presenteren we de verstrekkingen van geneesmiddelen tegen diabetes (categorie A10) en die tegen psychische aandoeningen (categorie N05 en N06) in de gemeenten in West-Brabant, in vergelijking met de totale regio en landelijk.

Bruikbaarheid verstrekkingen statistiek

CBS data gerelateerd aan geneesmiddelenverstrekkingen zijn geordend op basis van ATC codes. ATC staat voor Anatomisch, Therapeutisch, Chemisch. In het ATC classificatiesysteem zijn geneesmiddelen ingedeeld in groepen naar het orgaan of systeem waarop ze werkzaam zijn en vervolgens op therapeutische en chemische eigenschappen. Op gemeenteniveau is statistiek beschikbaar over verstrekkingen naar anatomische hoofdgroep (bijvoorbeeld: "A", maagdarmkanaal en metabolisme) en naar therapeutische subgroep (bijvoorbeeld: "A10", diabetesmiddelen). Daarnaast is op regio- en landelijk niveau ook statistiek beschikbaar naar farmacologische subgroep (bijvoorbeeld: "A10A", insulines en analogen).

CBS data van verstrekkingen geven inzicht op gemeenteniveau in vergelijking met de regio of landelijk, en zijn ook bruikbaar om verschillen in geneesmiddelenverstrekkingen naar sekse en leeftijdscategorie te onderzoeken. Deze data geven een indicatie van de prevalentie van ziektebeelden. Daarbij moet wel bedacht worden dat tussen het optreden van de ziekte of het symptoom en de verstrekking van het geneesmiddel verschillende factoren een rol spelen:

- De herkenning van symptoom en ziekte en bezoek aan een arts,
- Het voorschrijfgedrag van de arts. Hoewel artsen richtlijnen hebben voor verstrekkingen van geneesmiddelen, kan niet uitgesloten worden dat er verschillen zijn in voorschrijfgedrag van artsen,
- Tussen voorschrijven en verstrekken speelt de apotheker een rol in de verstrekking,
- Daarna spelen factoren bij de medicijngebruiker zoals het afhalen van de medicatie, therapietrouw en gebruik volgens voorschrift.

Voor de bovengenoemde factoren kunnen we in deze factsheet niet controleren. Wel kunnen we rekening houden met verschillen tussen gemeenten in demografie, met name leeftijdsopbouw. Vandaar dat we per gemeente de medicijnverstrekkingen ook apart uitsplitsen voor leeftijdsgroepen. Verder hebben we gekeken naar verschillen in verstrekkingen tussen mannen en vrouwen.

Inzicht in data gerelateerd aan geneesmiddelenverstrekkingen van deze ziektebeelden met hoge ziektelast kan bijdragen aan keuzes binnen het gemeentelijk gezondheidsbeleid. Voor gemeenten met een hoger dan regionaal of landelijk percentage geneesmiddelenverstrekkingen, ook als we uitsplitsen naar leeftijdsgroepen, kunnen we in andere databronnen nagaan of we dit bevestigd zien in ongezond gedrag of meer ziekte. Dat geeft samen een nog beter beeld voor het gesprek met de gemeente, professionals en burgers over het belang en gezamenlijke activiteiten voor een gezonde gemeente en de mogelijke kansen voor gezondheidspreventie en -bevordering.

Geneesmiddelenverstrekkingen bij diabetes

Voor diabetes is het aantal en percentage verstrekkingen naar anatomische hoofdgroep en therapeutische subgroep weergegeven op zowel regio- als landelijk niveau (tabel 1). Het percentage inwoners van West-Brabant waaraan diabetesmiddelen verstrekt zijn, is vergelijkbaar met landelijk.

Tabel 1. Geneesmiddelenverstrekkingen voor diabetes, uitgesplitst naar hoofd- en subgroep.

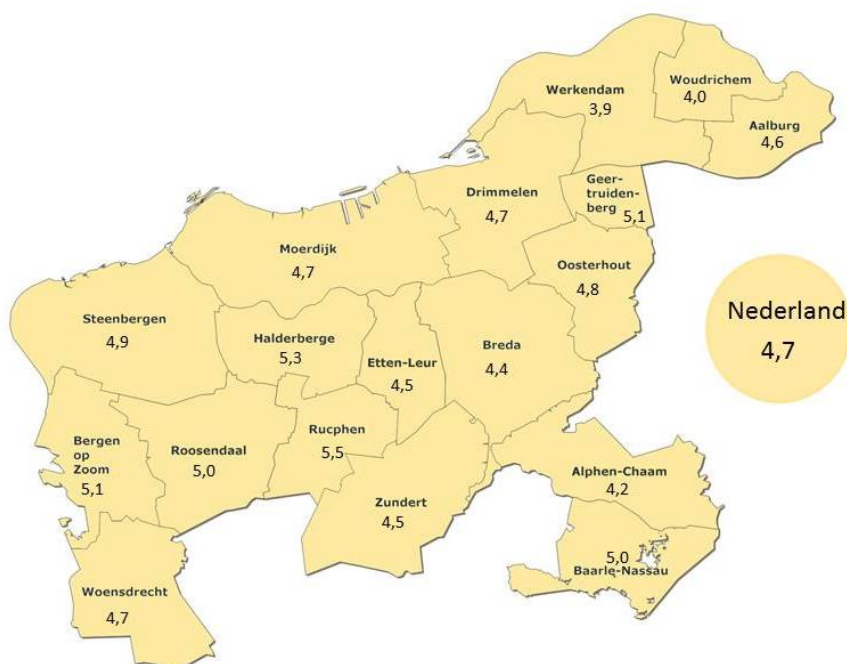
Geneesmiddelengroep	GGD-regio West-Brabant		Nederland	
	N	%	N	%
Diabetesmiddelen (A10)	33.125	4,7	800.765	4,7
* Insulines en analogen (A10A)	11.185	1,6	274.600	1,6
* Bloedglucose verlagende middelen, excl. insulines (A10B)	28.520	4,1	688.240	4,0

Inclusief bewoners verzorgingshuizen, exclusief mensen in ziekenhuizen en verpleeghuizen.

Categorie A10X (overige diabetesmiddelen) is weggelaten uit de tabel vanwege zeer lage aantallen.

Daarnaast is in figuur 1 het percentage mensen te zien waaraan in 2014 diabetesmiddelen verstrekt zijn op gemeenteniveau. Er zijn verschillen tussen gemeenten, die we in tabel 2 verder onderzoeken naar leeftijds categorie (de leeftijdsopbouw is namelijk verschillend voor de verschillende gemeenten).

Figuur 1. Percentage inwoners waar diabetesmiddelen aan verstrekt is in 2014, uitgesplitst naar gemeente.

Inclusief bewoners verzorgingshuizen, exclusief mensen in ziekenhuizen en verpleeghuizen.

In tabel 2 is het percentage mensen waar diabetesmiddelen aan zijn verstrekt per gemeente uitgesplitst naar leeftijds categorie. Per gemeente kan per leeftijds categorie gekeken worden in hoeverre het percentage afwijkt van de regio West-Brabant en het landelijk gemiddelde. Een groene markering geeft aan dat het percentage mensen waaraan diabetesmiddelen verstrekt zijn op gemeenteniveau minstens 1% lager ligt dan het landelijk gemiddelde. Een rode markering geeft aan dat het percentage op gemeenteniveau minstens 1% hoger ligt dan het landelijk gemiddelde.

Deze afwijking van 1% (ten opzichte van gemiddeld over de leeftijdsgroepen 4,7% gebruik diabetesmiddelen) hebben we gekozen als een inhoudelijk relevant verschil.

Tabel 2. Percentage inwoners waaraan diabetesmiddelen verstrekt zijn per leeftijdscategorie.

Gemeente	Leeftijdscategorieën							
	0-15	15-25	25-35	35-45	45-55	55-65	65-75	75+
Aalburg	0,1	0,2	0,5	1,3	3,3	7,4	14,9	21,6
Alphen-Chaam	0,1	0,3	0,6	0,6	2,8	4,6	11,3	17,3
Baarle-Nassau	0,2	0,3	0,9	1,4	2,7	4,7	10,2	18,2
Bergen op Zoom	0,1	0,5	0,8	1,7	4,1	7,7	13,7	17,0
Breda	0,2	0,4	0,7	1,4	3,8	7,5	13,8	16,1
Drimmelen	0,1	0,5	1,0	1,3	2,7	6,3	11,9	18,5
Etten-Leur	0,1	0,3	0,7	1,2	3,5	7,5	12,9	16,5
Geertruidenberg	0,2	0,5	0,8	1,2	4,1	8,3	14,2	17,2
Halderberge	0,2	0,6	0,9	1,7	3,3	7,1	12,9	19,1
Moerdijk	0,2	0,6	0,7	1,5	3,7	7,3	12,4	15,2
Oosterhout	0,1	0,5	1,0	1,6	3,6	7,3	12,0	15,1
Roosendaal	0,1	0,6	1,0	1,7	3,9	7,8	13,3	16,6
Rucphen	0,1	0,4	0,5	1,2	3,2	7,4	14,7	18,9
Steenbergen	0,3	0,6	0,6	1,1	3,3	7,6	13,1	16,2
Werkendam	0,1	0,4	0,5	1,0	2,2	6,3	11,0	16,5
Woensdrecht	0,2	0,4	0,6	1,4	2,7	6,6	11,5	15,7
Woudrichem	0,1	0,5	0,7	1,4	2,7	6,0	11,5	15,3
Zundert	0,1	0,5	0,5	1,3	2,7	5,7	11,0	19,6
Totaal GGD-regio West-Brabant	0,1	0,5	0,8	1,4	3,5	7,2	12,9	16,7
Totaal Nederland	0,2	0,4	0,7	1,6	3,8	8,0	13,5	16,5

Inclusief bewoners verzorgingshuizen, exclusief mensen in ziekenhuizen en verpleeghuizen.

In het algemeen is er voor verstrekkingen van diabetesmiddelen sprake van een vergelijkbaar beeld met landelijk of een gunstiger beeld, met uitzondering van verstrekkingen aan de oudste leeftijdsgroep(en) in een aantal kleinere gemeenten. In een aantal plattelandsgemeenten in de regio West-Brabant is het percentage verstrekkingen voor de oudste leeftijdsgroep hoger dan het landelijk percentage. In de gemeente Rucphen en Aalburg ligt het percentage verstrekkingen vanaf 65 jaar meer dan 1% hoger dan het landelijk gemiddelde in deze leeftijdsgroepen. In 4 van de 5 grootste gemeenten, namelijk Breda, Bergen op Zoom, Etten-Leur en Roosendaal, komt het percentage verstrekkingen voor alle leeftijdsgroepen overeen met het landelijk beeld.

In de regio West-Brabant wordt aan een hoger percentage mannen (5,0%) dan vrouwen (4,4%) diabetesmiddelen verstrekt. Dit komt overeen met het landelijk beeld. Enkel voor de gemeenten Baarle-Nassau en Werkendam geldt dat het percentage (vrijwel) gelijk is voor mannen en vrouwen.

Geneesmiddelenverstrekkingen voor psychische aandoeningen

Stoffen die worden gebruikt om het centrale zenuwstelsel te beïnvloeden, worden onderverdeeld in verschillende groepen (Farmacotherapeutisch Kompas). Enerzijds zijn er de psycholeptica.

Psycholeptica (N05) zijn middelen die het bewustzijn verlagen en een dempend effect hebben op de hersenen. Psycholeptica worden onderverdeeld in antipsychotica (N05A), anxiolytica (N05B) en hypnotica en sedativa (N05C). Antipsychotica zijn geneesmiddelen die psychotische verschijnselen kunnen verminderen of doen verdwijnen. Anxiolytica worden ingezet bij angststoornissen. Hypnotica en sedativa worden verstrekt voor slaapproblemen en lichte vormen van nervositeit of spanning.

Anderzijds zijn er de psychoanaleptica (N06). Psychoanaleptica zijn middelen die juist een stimulerende werking op de hersenen hebben. Antidepressiva (N06A), psychostimulerende middelen ADHD/noötropica (N06B), psycholeptica met psychoanaleptica (N06C) en dementiemiddelen (N06D) worden hieronder gerekend. In tabel 3 is het aantal en percentage mensen waaraan de dempende en stimulerende geneesmiddelen verstrekt zijn, weergegeven op zowel regio- als landelijk niveau. In West-Brabant wordt aan een hoger percentage uit de bevolking middelen tegen psychische stoornissen verstrekt, opvallend is dat met name stimulerende middelen meer dan landelijk worden verstrekt (7,9% ten opzichte van 7,1%).

Tabel 3. Geneesmiddelenverstrekkingen voor psychische aandoeningen, uitgesplitst voor dempende en stimulerende middelen.

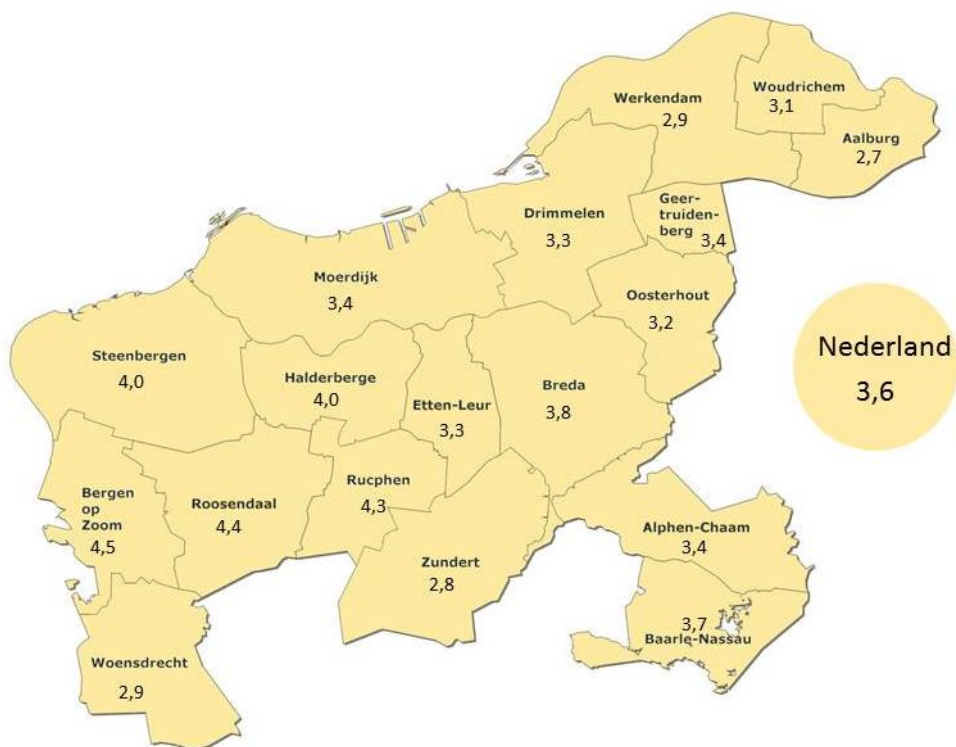
Geneesmiddelengroep	GGD-regio West-Brabant		Nederland	
	N	%	N	%
Psycholeptica, dempende middelen (N05)	26.055	3,7	623.120	3,6
* Antipsychotica (N05A)	13.085	1,9	305.390	1,8
* Anxiolytica (N05B)	12.325	1,8	305.920	1,8
* Hypnotica en sedativa (N05C)	7.605	1,1	195.565	1,1
Psychoanaleptica, stimulerende middelen (N06)	55.820	7,9	1.220.390	7,1
* Antidepressiva (N06A)	54.355	6,4	1.005.330	5,9
* Psychostimulerende middelen ADHD/noötropica (N06B)	10.270	1,5	213.855	1,2
* Dementiemiddelen (N06D)	1.875	0,3	34.265	0,2

Inclusief bewoners verzorgingshuizen, exclusief mensen in ziekenhuizen en verpleeghuizen.

Categorie N06D (psycholeptica met psychoanaleptica) is weggelaten uit de tabel vanwege zeer lage aantallen.

In figuur 2 en 3 is het percentage inwoners vermeld per gemeente waaraan dempende dan wel stimulerende middelen verstrekt zijn. Ter vergelijking is ook de prevalentie op landelijk niveau weergegeven. Voor stimulerende middelen ligt het percentage verstrekkingen in bijna alle gemeenten hoger dan het landelijk percentage (7,1%), uitzondering hierop zijn de gemeenten Alphen-Chaam (6,0%), Woensdrecht (6,8%) en Baarle-Nassau (7,1%), hier ligt het percentage gelijk of juist lager. De gemeente Rucphen vormt met 10,6% een uitschieter als het gaat om het percentage inwoners waaraan stimulerende middelen zijn verstrekt.

Figuur 2. Percentage inwoners waaraan dempende middelen verstrekt zijn in 2014, uitgesplitst naar gemeente.

Inclusief bewoners verzorgingshuizen, exclusief mensen in ziekenhuizen en verpleeghuizen.

Figuur 3. Percentage inwoners waaraan stimulerende middelen verstrekt zijn in 2014, uitgesplitst naar gemeente.

Inclusief bewoners verzorgingshuizen, exclusief mensen in ziekenhuizen en verpleeghuizen.

In tabel 4 en 5 is het percentage verstrekte geneesmiddelen met een dempende dan wel een stimulerende werking op de hersenen weergegeven per leeftijdscategorie. Per gemeente kan gekeken worden in hoeverre dit percentage afwijkt van de regio West-Brabant en het landelijk gemiddelde. Een groene markering geeft aan dat het percentage op gemeenteniveau minstens 1% lager ligt dan het landelijk gemiddelde van 3,6% resp. 7,1%. Een rode markering geeft aan dat het percentage op gemeenteniveau minstens 1% hoger ligt dan dit landelijk gemiddelde. Deze afwijking van 1% ten opzichte van het landelijke gemiddelde hebben we gekozen als een inhoudelijk relevant verschil.

Voor verstrekkingen van dempende middelen is sprake van een vergelijkbaar beeld met landelijk of een gunstiger beeld dan landelijk, met uitzondering van de categorie 75-plussers. Het beeld daarentegen bij de geneesmiddelenverstrekkingen van stimulerende middelen (tabel 5) is anders. In veel gemeenten is er vanaf jonge leeftijd een hoger percentage (min. 1% hoger dan landelijke percentage in de leeftijdscategorie) verstrekkingen voor stimulerende middelen vergeleken met landelijk.

Tabel 4. Percentage inwoners waaraan dempende middelen verstrekt zijn per leeftijdscategorie.

Gemeente	Leeftijdscategorieën							
	0-15	15-25	25-35	35-45	45-55	55-65	65-75	75+
Aalburg	0,7	1,6	2,3	2,2	3,1	2,7	2,9	10,3
Alphen-Chaam	1,4	1,0	1,6	2,5	3,1	3,1	5,9	11,2
Baarle-Nassau	0,4	1,1	3,2	2,7	3,7	4,5	4,3	9,3
Bergen op Zoom	0,7	1,8	3,3	4,9	5,2	6,1	5,6	10,2
Breda	0,9	1,8	2,5	3,7	4,8	5,1	5,6	9,4
Drimmelen	0,9	1,5	2,5	2,9	3,5	3,5	5,2	8,7
Etten-Leur	1,0	2,0	2,9	3,5	3,9	4,5	4,1	6,9
Geertruidenberg	0,7	1,4	2,5	3,0	3,7	4,4	3,8	10,6
Halderberge	0,9	1,9	3,1	3,3	4,1	4,7	4,6	10,9
Moerdijk	0,7	2,0	2,8	2,8	3,8	3,9	4,2	8,9
Oosterhout	1,1	-	2,9	3,6	3,4	3,6	3,7	6,4
Roosendaal	0,8	2,0	3,2	4,7	5,1	5,5	5,8	10,6
Rucphen	1,1	2,4	2,5	3,9	4,6	5,3	6,0	9,4
Steenbergen	0,8	1,6	3,0	3,7	4,2	4,9	5,1	10,5
Werkendam	1,0	1,4	1,8	2,6	2,9	3,4	4,3	8,3
Woensdrecht	0,6	1,6	2,0	2,9	2,6	3,2	3,6	8,1
Woudrichem	0,7	1,3	1,7	2,7	3,2	3,9	4,5	10,9
Zundert	1,3	1,2	1,4	2,1	3,5	3,2	3,4	7,2
Totaal GGD-regio West-Brabant	0,9	1,8	2,7	3,6	4,2	4,6	4,9	9,3
Totaal Nederland	0,7	1,5	2,6	3,7	4,5	4,8	4,9	9,3

Inclusief bewoners verzorgingshuizen, exclusief mensen in ziekenhuizen en verpleeghuizen.

Groen: Minstens 1% lager dan het landelijk gemiddelde. Rood: Minstens 1% hoger dan het landelijk gemiddelde.

Tabel 5. Percentage inwoners waaraan stimulerende geneesmiddelen verstrekt zijn per leeftijdscategorie.

Gemeente	Leeftijdscategorieën							
	0-15	15-25	25-35	35-45	45-55	55-65	65-75	75+
Aalburg	2,9	5,3	6,4	8,9	11,2	11,9	11,8	15,7
Alphen-Chaam	4,1	4,1	3,8	5,4	5,9	7,9	7,1	10,5
Baarle-Nassau	2,5	2,8	4,9	7,0	6,8	8,7	10,5	11,8
Bergen op Zoom	3,7	6,3	6,5	9,0	10,4	10,2	8,8	11,7
Breda	3,2	5,5	5,9	7,8	9,5	10,2	9,3	12,1
Drimmelen	4,1	5,3	5,0	6,7	7,4	9,1	9,3	12,0
Etten-Leur	4,0	5,1	5,7	7,6	9,7	10,1	9,5	10,8
Geertruidenberg	5,4	5,8	6,2	8,1	9,9	10,8	8,4	14,7
Halderberge	3,9	5,5	6,0	7,2	9,3	9,7	9,6	14,0
Moerdijk	3,8	6,6	6,0	7,7	9,5	10,1	8,7	12,5
Oosterhout	6,1	6,4	7,2	9,1	10,4	11,0	9,1	12,2
Roosendaal	3,7	5,6	6,0	8,5	10,2	10,1	8,9	13,1
Rucphen	4,7	7,2	8,2	10,4	12,5	13,7	12,4	13,7
Steenbergen	4,0	6,1	5,6	7,4	8,2	9,8	8,7	12,6
Werkendam	3,2	5,0	6,6	8,5	9,9	11,7	10,1	13,7
Woensdrecht	3,8	5,8	4,6	6,4	7,4	7,7	8,1	11,2
Woudrichem	2,3	3,9	5,4	9,7	11,5	12,4	10,6	13,2
Zundert	4,2	5,2	3,6	6,5	9,6	9,4	10,6	13,4
Totaal GGD-regio West-Brabant	3,8	5,6	6,0	8,1	9,7	10,3	9,3	12,5
Totaal Nederland	3,0	4,8	5,3	7,6	9,2	9,5	8,6	11,4

Inclusief bewoners verzorgingshuizen, exclusief mensen in ziekenhuizen en verpleeghuizen.

Groen: Minstens 1% lager dan het landelijk gemiddelde. Rood: Minstens 1% hoger dan het landelijk gemiddelde.

In alle gemeenten in de regio West-Brabant wordt aan een hoger percentage vrouwen (4,2%) dan mannen (3,2%) dempende middelen verstrekt, met uitzondering van de gemeente Baarle-Nassau, daar is het percentage verstrekkingen gelijk voor mannen en vrouwen. Er is sprake van een vergelijkbaar beeld met landelijk.

Overeenkomend met het landelijk beeld wordt aan een hoger percentage vrouwen (9,4%) dan mannen (6,5%) stimulerende geneesmiddelen verstrekt in de regio West-Brabant. Daarentegen zijn de percentages verstrekkingen voor zowel mannen als vrouwen voor de regio West-Brabant hoger dan landelijk. Voor vrouwen ligt het percentage verstrekkingen op 9,4 in de regio West-Brabant, vergeleken met 8,4 landelijk. Voor mannen ligt dit percentage op 6,5 in de regio West-Brabant en 5,8 landelijk. Bij meer dan de helft van de gemeenten in West-Brabant is het percentage vrouwen waaraan stimulerende middelen verstrekt zijn minstens 1% hoger dan het landelijk gemiddelde. De gemeente Rucphen vormt hierin een uitschieter, daar is het percentage vrouwen waaraan stimulerende middelen zijn verstrekt 12,7.

Conclusie

Deze factsheet laat de bruikbaarheid van statistiek geneesmiddelenverstrekkingen zien op verschillende vlakken. Allereerst geeft de statistiek inzicht in verstrekkingen op zowel gemeente-, regio- als landelijk niveau en maakt deze vergelijkingen tussen gemeenten onderling alsmede vergelijkingen ten opzichte van de GGD-regio en landelijk mogelijk. Daarnaast geeft de statistiek de mogelijkheid uit te splitsen naar leeftijd en sekse. Bovendien geeft de statistiek inzicht in verstrekkingen naar algemene geneesmiddelengroepen en meer gedetailleerd naar subgroepen. Tot slot is de statistiek nuttig bij het vormen van een beeld van gezondheid binnen gemeenten, wat vervolgens gevalideerd en/of verder uitgediept kan worden door andere data(bronnen) zoals gezondheidsmonitors en sterftestatistiek. We hebben in deze factsheet diabetes en psychische aandoeningen uitgelicht. De statistiek is op meer hoofdgroepen dan deze twee ziektebeelden bruikbaar, jaarlijks komt een actualisering beschikbaar bij het CBS. We bevelen aan om in het datawarehouse van de GGD deze statistiek op gemeenteniveau te betrekken.

We zien in deze factsheet een beeld voor West-Brabant van een hoger dan landelijk percentage inwoners waaraan psychoanaleptica verstrekt zijn, waaronder antidepressiva. In onze volgende factsheet gaan we in op de vraag of de regio West-Brabant psychisch ongezonder met name voor angst en depressie is dan landelijk en/of een hoger zorggebruik in de GGZ kent.

Bronnen

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2014). *Personen met verstrekte geneesmiddelen; regio (gemeente)*. Geraadpleegd maart 2017, van

http://opendata.cbs.nl/dataportaal/portal.html?_la=nl&_catalog=CBS&tableId=83251NED&_theme=441

Centraal Bureau voor de Statistiek. (2013-2015). *Personen met verstrekte geneesmiddelen; regio (GGD)*. Geraadpleegd maart 2017, van

https://opendata.cbs.nl/dataportaal/portal.html?_la=nl&_catalog=CBS&tableId=83250NED&_theme=441

Farmacotherapeutisch Kompas. *Centraal zenuwstelsel (psychische aandoeningen)*. Geraadpleegd februari 2017, van <https://www.farmacotherapeutischkompas.nl/bladeren-volgens-boek>

Nationaal Kompas. (2013). *Ziekten met hoogste ziektelast*. Geraadpleegd maart 2017, van http://www.eengezondernederland.nl/Heden_en_verleden/Ziekten

Colofon

Uitgave: Team Onderzoek van de GGD West-Brabant

Datum: april 2017

Tekst: Romy van Kuijk en Ike Kroesbergen

Lay-out: Karin de Vries